

İŞTİRAK

Sene 1, Numero 13, 8 Mayıs 1326 Cumartesi

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mesul
Serbest İzmir Gazetesi Sahibi

Hüseyin Hilmi

Directeur Husein Hilmi

Mu posta seneliği 60 kuruş
Mu posta altı aylığı 40 kuruş

Mekâtib ve Evrâk-ı Vâride Bâb-ı Âli Karşısında Adliye Hanındaki Daire-i Mahsusaya
Gönderilmelidir

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Sosyalizm Efkârının Mürevvicidir

Journal Socialiste ICHTIRAK

Münderecat

Sermaye ve İştirak / Bedin

Müsabeyi İştirakiyye, Mabat

Meclis-i Mebusanda Postalar Meselesi

Sosyalizm Nedir?

Sermaye ve Say-i Amel / Kasabadan B. İsrail

Çiftçilerimize Bir Nazar / Elmalı Belediye Reisizade M. Niyazi

Tramvay Amelesinin Tatil-i Eşgali

Tefrika, Kahraman Kız

TÜSTAV

Sermaye ve İştirak

Nizam ve intizam ı âlemin muhafazası için cemiyeti hazıra ne gibi tedabiri müessireye müracaat etmelidir? Bunun için elyevm efkârı muhtelif hükümlerle herkes mebdaisini muhafaza edebilmek ve mihveri intizamı o mebdaiye rapt etmek kaydına düşmüş mebdayı muhtelifeyi meskurenin hangisi istikbalde mazhar muzafferiyet olacaktır. Buna dair kati bir fikir ve mütalaa beyan edebilmek için evvel emirde efkârı hazırayı yekdiğerinden tefrik edip hangisinin daha ziyade muvafik aklîselim olduğunu nazarı dikkate almalıdır. Elyevm hüküm ferma olan sermayedarlık her türlü içtimai mebdailere nazarı lakaydi addederek para denilen kuvve i meşumenin bütün feruatıyla ila nihaye şu zemini içtimaimizi istila edeceğinin beyan ediyorlar. Ahvali Hazıra i içtimaiye ye nazaran bu hal bir müddet daha devam edecek gibi ise de sosyalizm denilen meslek elbette bir gün fecri zafer namelerini teganni edecektir. Sermayedarlık bunca asırlardan beri muhiti içtimaimizde hüküm ferma olup mihveri intizamın bir rabıtayı ciddiyete rapt etmekten ise bilakis... Haksızlıklara... Ve izmihlale zulüm ve iktisafatı bi nihaye ye sebep vermiştir. Sermayedarlık fakrî zaruretle servet ve samanın hududu üzerinde dolaşan bir ruhu habis olup asırlardan senelerden beri pençe i kahharı altında bütün dünyayı inletmiştir. Biz hayatı içtimaiyeye hazıranın uygunsuzluklarından şikâyet ettiğimiz zaman gaddar sermayedaran daima bizi takbih ve tenfir ediyorlar. Güya ki müthiş caniyane irtikâp ederek Halley kuyruklu yıldızının icra edeceği zannedilen tahribat ı şedide derecesinde dünyayı tahrip ederiz. Evet, hakları var bu dünya da herkes kendi fikrini mebdai i ve mütalaaasını muhafaza eder onların sadık ve... İhtimalinden haberdar olanlara pek az tesadüf olunur. Zira her hayatın her mebdainin bir istikameti vardır. Takip edilen hattı hareket... Olsa bile onu takip edenin nazarında müstakim görünür. Bu gün sarf edilmekte olan onca mesai ve amel bil tabi maksat ve... Dolaşır. Yani para kazanmak sermayedar fabrikatör hâkim doktor memur amele nihayet herkes o vasfı merdudun mahiyeti meşumesine karşı çırpınır. Temini maişet kaziyesi o maden parçasının kuvveyi muktesebisine karşı insanda bir hareket bir tavır ı perestşikari hâsıl eder. Sosyalizm dahi ondan menkul... Nefret etmekte olduğuna rağmen münasebetinin devamı hayat ve temini maişetleri için her halükarda ona karşı zimni meskût bir his ihtiram perverde ederler. Zira o kuvvet mütyaz mübeddelat ittihaz edilmiş olup şekli hazıra içtimaiyenin bedelinden evvel mahiyeti henüz meçhul ve rüşeym halinde b ulunan diğer mikyasın tatbiki gayri mümkündür.

İşte muhteşem bir hayat mebanı i cesime servet ve saman her taraftan hissi ihtiram daha ne? Ötede bir sefilin fakrî zarurette olduğu benim mesuliyetimi mucip olabilir mi? O da çalsın para kazansın ve netice de benim gibi kendisi için bir hayat ı muhteşemenin zeminlerini ihzar etsin ben para kuvveti sayesinde ahkâmı kanuniye ye bile tesir gösteririm. Güzel dilber kızlar şen ve şuh huriler benim bir nazarıma nail olabilmek için ne türlü hareket edeceklerini bilemiyorlar. Ama onların hırs ve maksatları benden birkaç lira almaya matuf imiş. Ben onu nazarı dikkate almam elverir ki onlar ihtirasat ve iştiyakat ı nefsanienin teskinine medar oluyorlar. Elverir ki lezzetini talep etmeye hazır ve amade bulunurlar. Fukaranın evinde bu akşam ekmek yokmuş benim neme lazım insanlar yekdiğerine muavenet etmek vazifesiyle mükellef imiş. Bize böyle diyorlar fakat bu muavenet her halde ivaz mukabilinde olmalı benim fabrikamda çalışmalı bütün evamir ve mutalebatıma karşı... İnkıyat olmalı bana ifayı hüsün hizmet etmeli bana pek çok para kazandırmalı ki bende ona mukabil bir ücret vereyim. Evet, doğrudur sefil herif! Fakat bunlar için hususi ahkâm ve nizam vardır. Sen onlara riayet etmek istemediğin gibi ekseriya kâin lemyekün addediyorsun. Kanunun işine gelen ahkâmını kabul ederek diğerlerini meskût ane bırakırsan bumudur senin adaleti mutlakan dediğin? Kavanini mevzuaya riayet etmediğin halde kuvve i maddiyece madununda bulunanlardan riayet ve itaat bekliyorsun. Senin yakıcı boğdurucu hayatlar mahvedici icraatına tesiratına tahammül etmek kabil mi? Etrafına bak bir kere her taraftan feryad ü figan ahü anin işitmiyor musun alçak! Söndürmüş olduğun hanmanların enkazları altından çıkan sadalar semah ı menfurunu tahriş etmiyor mu? Hissiyatın zir ve zir olmuyor mu? Sen zevk ve sefa âlemlerinde şen ve şuh kadınlar ile hayatın semere i lezzetini tattığın zaman tesis etmiş olduğun fabrikanın... Muhiti altında o zavallılar inleye, inleye çalışıyorlar sen onlara daima... Müfteri nazarı atıf ediyorsun. Sende hüsnü beşer denilen şey... Zira sen tuğfeyliyatından beri hak yemekle fukaranın hukukunu paymal etmekle servetini iddihar etmişsin. Şimdi de sermayedarlık nazariyesinin menafî elsabık devamını arzu ederek hayatı içtimaiyenin cerh i mahfını tedvire gayret ediyorsun.

İşte tezahüratı efkâr ı beşeriye o arzuyu meri miğferine mani olarak beşeriyeti elbette yed i kahharımızdan kurtarmaya gayret edecektir. Naz ve... İçinde büyümüş ey alçak herifler bir gün

elbette ve elbette şimdi ki halde eseriniz mebdü mahrumiyet olacaktır. Asırlarca müddet devam eden cehalet bir gün sosyalizm mesleğinin terakki ve tamimi sayesinde meydandan büsbütün kalkacak olursa o zaman bil tabi sermayedarlığın vazı aslisi bozulacak müsavata umumiye hüküm ferma olacak: hayat elbette bir devre i teceddüde girip müteafen ve... Nazariyemiz ca i nisyana itilecektir.

Alçaklar! O zaman tariki müsavatta sizde bizim gibi nimeti iştirakiye ye nail olacaksınız. Fakat maksat her halde mebde i meşumumuzu kahretmeye matuftur. Bugün kupkuru bir zeminde beşeriyetin istikbalini temin etmek için biz berrak menbağlar taharri ediyoruz. Fakat onları bulabilmek için herhalde sizce mukaddes olan mebani mazlume mütteffiyeye yi mahv ve harap etmeyiz. Terakkiyatı ve tealiyat ı beşeriyenin mihveru iştirakin daire i müniresine merbuttur. İstikbal ve iştirak bir şiraze i mukaddesle yekdiğerine merbut olup bir gün o rabitanın takviyesiyle beşeriyet heykeli muzafferiyetini rakz ederek hayatı maziye tarihiyesine bağranı teessüf istihfaf inzal edecektir.

Bedin

Müsabeyi İştirakiyye, Mabat

Hüküm ferma olur. Bunun netice i tabisi olmak üzere muhakeme heyeti hakimeye dahi ihtiyacımız olmayacaktır.

Co- Fakat dostum, siz kanunsuz mahkemesiz bizi anarşiye sevk edeceksiniz. O zaman insanlar birbirine zarar ve ziyan irâs edecekler. Hülâsa ihtimal birbirini telef edeceklerdir.

So- şimdi kavga kıtal sirkat iktisafat vukuu bulmuyor mu?

Co- lakin dostum siz kanunu kaldırmakla bütün dünyayı anarşiye sevk edeceksiniz. O zaman insanlar yekdiğerine gayi mazarrat mezalim ve iktisafat ı reva görecekler. Bütün... Ahkâm ı zecriyenin fıkdanından naşi birbirini telef edecekler. Bu hususları niçin nazarı dikkatten... Tutuyorsunuz.

So- şimdi fiili kıtal ifal ı muhtelifi i cinaiye sirkat intihar gibi fiiller ika edilmiyor mu? Kavanini mevzua i hazıra niçin bu gibi şenaati men edemiyor. İnfaz ı mücazatla men i ceraim arasında gai fark vardır. Muhiti içtimaiye kavanini hazıra... Tecviz edilen ceraimi içtimaiden muhiti içtimaiyi... Ve tasfiye ettiğimiz takdirde emin olunuz ki menafi müştereke i amme ile adaleti mutlaka kavaidine mugayir harekete irtikâp eden... Adedi tedricen tenakus edecektir. Cinayati hazıranın kısmı azanı cemiyetin uygunsuz esaslar üzerine göre mevzuu olmasından dolayı vukuu bulur. Sosyalizm ise herkes hukuku sarihayı şahsiyesine beyyine mazhar olacağından bil tabii diğlerinin mal ve mülküne göz dikilmeyecektir o zaman herkes temini maişet idame i hayat için elde etmiş olduğu vesaiti kati addederek asayiş i cemiyeti muhal afal i memnuayı irtikâptan istikaf edecektir.

Co- evet hakkınız var. Hali hazırda her gün müteaddit cinayat ika edilmekte ise nihayet icrayı mücazat zaruret i mebrumesini medal bir kavanin vardır ki herkes onun mahiyetine karşı titrer kavaidi müsavataın keyfiyeti tatbiki Elyevm kâmilen fasıl bulmuş ise de nihayet bir gün gelecek ki insanlar haksızlıklardan dil geri adaleti mutlaka kavaidini tatbik etmek cihetini iltizam edeceklerdir. Sosyalizm dermeyen ettiği esbabı içtimaiye hiçbir vakit bozuk addettiğiniz esası cemiyeti tamire kâfi olamayacaktır. Muhasır adalet olan muhakemeyi kaldırdığımız takdirde acaba intizamı cemiyeti muhafaza etmek kabil olacak mı?

So- şimdi iki kişi arasında bir mesele veyahut tabili kanunisiyle bir dava ihdas ederse her ikisi de muhakemeye müracaat ederler. Haklarını müdafaa etmek için hususi vekiller tutarak ücreti vekâlet verirler nihayet uzun uzadıya tahkikat ve muhakematın cereyanını müteakip kazıye i muhakeme namı verilen bir hüküm istihsal olunur. Sosyalizmde iki kişi arasında münazaa... Bir mesele tahtis edeceği zaman komşularından iki kişiye müracaatla bila ücret hallettirecekler. Buna hüküm usulüyle tasfiye i meseledirler.

Meclis-i Mebusanda Postalar Meselesi

Meclisi mebusanda Osmanlı postaneleri efradı milletin mektuplarını açıp sansür ettiklerine dahi müthiş münakaşalar zuhura gelmiştir. Evet, iştirakin fikrine kalırsa niçin posta nezareti maliye nazırını tahtı himayesinde bulunsun niçin müstakil bir nezaret olamasın. Şimdi mesuliyeti hangi nazıra atfedeceğiz. Maliye nazırına atfedecek olursak beni bu kadar sıkıştırmayın istifa ederim diyecek. Dâhiliye nazırından istizah edilecek olursa benim posta işlerimle alış verişim yoktur. Diyecek o zaman meclisi mebusan kimi mesul edecek. Ortada bir mesul olmadıkça daima kanunu

esasiye bir darbe ile beraber yine mektupların açılmasına da devam edileceği tek aşikâr bulunduğundan müsebbip ve mesullerini hariçten mi arayacağız hariç ise bu gibi mesalimden son derece memnundur. Zira ecnebi postahaneleri meydandadır.

Ey mebusu muhteremler iyi düşününüz bu cinayet istikbalimiz için büyük bir davettir. Eğer sizde düşünmeyecek olursanız. İşlerimizi cenabı hakka havale edelim de kurtulalım.

Sosyalizm Nedir?

Sosyalizm ne demektir? Bundan pek çok kişi bahsederde mesleğin ruhuna vakıf olanlar pek azdır. Muhiti... Alelade bir havayı ipham ile örtülür durur.

Sosyalizm kelimesi Fransızcada iptida 1932 senesinde kullanılmış bulunuyor. Her kelimeyi Fransızcaya ihta eden yahut İngiltere'de Robert Owen'in muharratında tesadüfle nakil eden... Bu kelimeyi Fransızcada ifade ettiği manada kullanmayıp biraz tebdil etmiştir. İngiltere'de sosyalizm de kapitalizm tam zıttı mukabilidir. Fransızcada ise... Sureti istimale göre anarşizm efkârını tazammun eden ferdiyet mdirdalısme mukabili olmuştur. ...sosyalistliğin... Bugünkü ahkâmı esasiyesini teşkil eden efkâra en metin bir lisanla vücut ve... Bütün müddeti hayatında sosyalizm unvanı verilmemiştir. Çünkü henüz bu tabir yoktu. Fakat sosyalizm kelimesi... vaz ettiği manada kalmayarak yavaş, yavaş değişmiş ve daha ziyade vazı peyda etmiştir. Proudon... 1848 de sosyalizmi henüz şu sureti mephumede tarif ediyor: cemiyeti beşeriyenin salah ı hale doğru temayül eder. Bu tarifin ne derece elastiki olduğu meydanda bu tarife göre sosyalist olmayan yoktur. Hatta bugün hükümdarlıkla usulü idarenin en munit taraftarına varıncaya kadar sosyalistlikle hakkı arası olmayan kimse bulunmaz hâlbuki elyevm yalnız her nevi irtica taraftarını ile değil hatta cumhuriyet taraftarını ile dahi hakiki sosyalistler arasında farkı azim olduğunu bundan da sosyalizm kelimesinde o manayı şümül ve ihata olmadığı ve bu mesleğin daha muzik ve... Daha vazih ve doğru bir hakikat ifade ettiği anlaşılıyor. Sosyalistliğin... Has... Hakkı şudur: vesaiti istihsaliyenin umum cemiyete teşriki vesaiti istihsaliyenin umum cemiyeti beşeriye ye bila iştirak... Bir surette mal edilmesi vesaiti istihsaliye tabirinden maksat toprak maden taşocakları sular... Makineler umum alet ve edevattır. Her kim ki vesaiti istihsaliyenin mülkiyeti şahsiyetini ilga ve bu vesaitin teşrikini temin taraftarı değildir. Sosyalist olamaz. Sosyalizm kolektivizm ve komünizm namıyla ikiye ayrılır. Kolektivizmde yalnız vesaiti istihsaliye aleti say ve amel ve mübadelenin teşriki kabul olunur. Komünizmde vesaiti istihsaliyeden başka kabili istimal ve istihlak bilcümle mevadd alel iştirak tasarrufu müstelzimdir. Ancak anarşizm için doğaya hayali hüküm ve nüfuzu yıktıktan sonra mülkiyeti şahsiyeyi lağv etmek olduğu düşünülürse el yevm sosyalizmin... Vaaz ettiği manadan ziyade ilk mitingdeki İngilizcedeki manasına takrip ettiği görülür. Sosyalizm anarşizmden ziyade kapitalizmin zıddı mukabili olmuştur. Hatta birçok sosyalistler nazarında atisi anarşist cemiyeti beşeriyenin iksayı kemalatıdır. Sosyalist Blanki insanlığın kemali istikbali anarşidir demiştir.

Herhalde sosyalistler insaniyetin gaye-i hayali olan şu idareye gelebilmesi olmaktan pek uzak gördüklerini düşünüyor. Ve insanlar anarşiye vasıl olmadan kat ettiği muhtaç oldukları kolektivizm ve komünizm safahatı olduğu itikadında bulunuyorlardı.

Sosyalistlik nazarında beşeriyetin meşii ve terakkisi hal-ü istikbalde safhaat-ı atıyeyi geçirmeye mecburdur. Devri vahşet devri esaret devri memlukiyet servege ecirlik kolektivizm komünizm anarşi.

İnsaniyet el yevm ancak ecirlik devrine kadar kat-ı mesafe etmiştir. Önümüzdeki safha kolektivizmden ibarettir.

... Bil cümle Avrupa milletlerinde sermeye yevmen fevmen daha mahdut ellerde toplanmaktadır. Büyük fabrikalar cesim mağazalar vasi topraklar küçük fabrikatörleri ehemmiyetsiz tüccar-ı fakir çiftçileri yıkmakta ba-ü mas etmekte onları adi amele veya memuru ecir derekesine düşürerek bila istiklal haiz oldukları mertebelerden uzaklaştırmaya mecbur kılmaktadırlar.

Bir haldeki bir avuç büyük sermayedarının bütün servet-i umumiye yi vesait-i istihsaliye yi yed-i inhisarlarında hapsederek bir kuvve-i muhibbi-i ferman -i ferma halinde umum beşeriyeti emri iradelerine mün kayıt bir alet menzilesine indirecekleri zaman ittikçe yaklaşmaktadır.

Sermayelerin mahdut ve az ellerde toplanmakta olması keyfiyeti sanayide ticarete ziraatta daha seri bir halde vuku bulmakta ise de buda sermayedarının bir menfaatine müstenittir. Çünkü sermayedarın küçük çiftçileri bağçevanları tutmakta menfaattardırlar. Bir kere ağır faizlerle ve ekseriya bey-i beyufa sureti ile para verirler ihtikâr ederler sonra alet ve edevat-ı ziraiye yi ve

teferruatı pek âli fiyatlarla satarlar. Daha sonra mahsulâtlarını gülünç bir bedel ile kapatırlar. Mu zalik küçük çiftçinin fakir bağçıvanın sermayedaran rekabetine karşı henüz terk-i mevki etmesinde katlandığı tab-ı nefrudun çektiği derin mahrumiyetlerinde bir tesir-i azimi vardır. Fakat bir gün gelecek ki sermayedara daha fazla bir zerre-i menfaat görerek her ne olursa olsun zavallı çiftçinin veya bağçıvanın o bir avuç toprağını da kapacak! Buna şüphe yoktur o küçük çiftçinin o bağçıvanlıkta ve sahne-i âlemden zenginlerin bir işareti ile nabut olmuş olacak.

İnsaniyeti bu azim tehlikeden kurtarabilmek için bir çare vardır: Bil cümle aza-i cemiyeti vesait-i istihsaliye ve mübadeleye aynı derece sahip veya sahip-i müşterek kılmak! İşte bu sosyalistliğin gayesi başlıca budur.

Sosyalizm bugün devlet hükümet meclis-i mebusan ayan efendilik gibi şeyleri silip süpürecek ilelebet kaldıracak cemiyet-i beşeri içinde her ferdin hukuk-i iktisadiye si birbirine müsavi olacak. Efradın emniyeti için bir zabıta bir de son derece bir şekle ifrağ edilmiş bir muhakeme bulunacak

Bu şerait dairesinde iştirak etmiş olan mesai-i perveran arasında istihsal ve amar-ı tevzi muhkem ve metin esaslara bağlanacaktır. Hülasan işlemekte olan ittihadı umumi amel-i cemiyeti sosyalistlik teşkilat-ı atiyesinin bir misal-i resmiyesi addolunabilir:

Amele kendi sanatında olanlarla beraber bir sendika halinde olup bir şehrin veya bir mıntıkanın böyle muhtelif sendikaları bir yere gelir iş burasını vücuda getirir. Sonra aynı evvelki dâhilinde bulunan aynı sanaata ait bil cümle sendikaların ittihadından müteşekkil ittihadı milli cemiyeti gelir. Her İTTİHADİ cemiyeti başında Fransa da bir merkez komitesi bulunur ki Paris de inikad eder.

Velhasıl Fransa da bulunan bil cümle sanayi ittihadı milli cemiyetlerinin ve iş borsalarının birleşmesinden Paris de coul.g.du.t. yi vücuda gelmiştir. Ve bununda başında her ittihadı milli cemiyetinden ve her borsadan ve mebus-u murahhasan mürekkep bir ittihat komitesi vardır.

Bu gün Fransa da sosyalistlik bil fiil tesis eder etmez akal-ı kalil efradın yed-i gasp ve inhisarında bulunan bil cümle vesait-i istihsaliye ve alet i say bil cümle Fransızların mülk-ü müşterek gayrı mün kasemleri olacaktır. Tabiri ahirle Fransa sakinesin den her biri pek vasi ve tek bir anonim şirketinin hisse senedi sahibi makamında bulunacaktır. İttihat-i umumi amel-i cemiyetinin ittihat komitesi şu anonim şirketin meclis idaresi hükmüne haiz olur. Komite şirket namına vesait-i istihsaliye yi ve alet-i say ve ameli idare ve her sendikaya ait olan kısmı alet fabrika arazi maden ilah... O sendikaya teslim edecektir.

Tabir-i ahirle komite bütün mahsul fırkalar teşkilat ve idaresinin merkezini ifa edecektir. Komiteye... Başlıca büyük bir istatistik idaresi bulunacak sendikalardan sanayi cemiyetlerinden... Ve... Sabıkanın verdiği hakayık üzerine senin-i atiyenin ihtimalat-ı takribiye hesabiyesine nakt raporlar üzerine her devre arasında sarfiyat ı muhammene yi takdir ve buna bir mühim ihtiyat ilave edildikten sonra da mukayyet olan mesaiyi perveranın tadadına göre bil cümle şerikler için yevmi mesainin saati iştigali takdir edilecektir.

Er nevi emtiaya en yakın menbağı istihsaliye de doğrudan doğruya cemiyete ait mağazalara gelecek ve satış orada olacaktır. Sosyalistlikte cemiyetin bil cümle azasının maişeti temin edilmiş ad olunabilir. Vücudu müsait olanlar için iş bulmamak ihtimali yoktur. Vücudu müsait olmayanlar için... Ve masarif i saire meccanendir.

Sosyalistlikte para, para getirmeyecek sanayi ticarete para koyup da yaşamak ihtimali bitecektir. Çünkü artık teşebbüsâtı hususiye ye meydan verilmeyecek iare kalıp ikraz esasından kaldırılacak yahut tekeffülü kanuni altında bulunmayacak... Bir tariki ihtikâr hakkı bulunmasını... Dahi resmen tekellüfü kanuni ile tanınması cihetinden gidilecek velhasıl çalışılarak kazanılan şey yeniden kazanmaya değil ancak istihlak olunmaya sarf olunacaktır.

Sermaye ve Say-i Amel

HAYATİ İÇTİMÂİYEDE sermayenin iktisap ettiği mevki Bülent i vasi cemiyeti beşeriye kadar vasi bir daire i prestij ve ihtiramla muhattır. Müteşebbisler, muharrirler, mütefekkirler, devletler sermaye ye öyle bir aguş u... ve şerek küşat ediyorlar ki kurunu evvelde put perestlerin secde ve iman ettikleri sanemlere edilen tazimat şimdi ki alâyışlerin binde birini teşkil etmez. Şüphesiz hali hazırdaki parlaklık terakki i medeniyet neticesidir.

Yine bu devirde say ve amelin bulunduğu mevzu sefalet ve... Daire i zillet ve hakaretle mahduttur.

O suretle ki çalışmak insaniyetin en büyük en ulvi bir meziyeti iken bugün fakir ve sefil olmak için çalışmanın misali mücessemi olan amele sınıfına mensup olmak kifayet eder. İhtiyacı hayatiyenin tezyidi karşısında şimdi ki amelenin hali esrayı firavunanın tahammül fersa âlem ü ocağından mazlumiyetinden farklı değildir. O berrak... Parlaklığın yanında bu hayatı... Gittikçe nalân gittikçe siyah olması yine terakki medeniyet eseri değil mi? Saf ve samimi bir vicdan öyle düşünür ki garaibi esatire maziye değil zamanınıza mahsus bir hasse i adalet bir endazenedir. Sermaye ve say i amel: işte iki unsur ki lüzumu gıdaiye libasiye ve süknaiyemizin... Her türlü tecemmülatının istihsaline ziraat sanat ve tüccaranın husul ve cereyanına hizmet eder. Bu hisselerinden dolayı hiçbir vakit nazarı ehemmiyetten... Tutulmamaları lazım ise de istihsali mebatta daima şerik i mühim ve Hamit olduklarına nazaran cemiyetteki mevkileri itibariyle bu derece mütefaret bulunmaları o nispette mühim ve hayret... Değil midir? Sermayedar sermayesini amele de kuvve i medeniyesini sarf eder. Biri diğerinden sarfı nazar edemez. Bununla beraber biri arşı alada diğeri girdabı esfalde bulunur. Bunun esbabını aramak her ferдин vazife i insaniyet perveranesidir.

Filhakika bütün cemiyetin ihtiyacatının teskin eden mevadın istihsalinde sermaye ile say ve amelin hizmeti müşterek ise de hakikat aranılacak olursa bu hizmette sermayenin hissesi nispeten hiçe hiçtir. Tacip olunmasın herhangi bir teşebbüste olursa olsun meydana getirilen mahsul o işte zimetul olan amele ve müstahdemlerin netice i gayretleridir. Kar namı altında sermayedarının istihsal ettiği meblağ bir iktisaptan meşru ad olunan bir sirkatten başka bir şey değildir.

Fakat bu bir mesele i iktisadiye ve riyaizedir ki hal ve ispatı bir makalenin daire i tahammülünden hariç bulunur. Arzu eden Karl Mark'ın eserlerini mütalaa edebilir. Ancak burada müntazen cemiyete bir sadaka i haşudi bahşetmek mecburiyetiyle yalnız şunu arz edelim ki herhangi bir teşebbüsten sermayenin hissesi hiç olmazsa say ve amelin hissesinden ekal olmalıdır. Yani karın kısmı azanı amele ve müstahdeminin ücreti hesabına geçmelidir. Niçin?

Sermaye hangi şekilde bulunursa bulunsun bir madde i... say ve amelse zi hayat bir kuvve i beşeriye olduğundan bu iki unsurun hini iştirakinde bir hareket bir faaliyet hâsil olursa bu kuvvetin o madde üzerine olan tesiri füsunkârının neticesinden başka bir şey olamaz. Amele kuvve i azimesiyle sermayeyi tahrik eder. ...canlandırır. Sonra onu yerinde ika ederek sarf ı tevlit ettiği hareketin hararet ve tesirinden bir mahsul bir kar meydana getirir. O mahsul meydana gelince yine baki fakat amelenin kuvveti mesarif bulunur. Ve o feda edilen kuvvet işte sermaye ye iltihak ederek bir fazlayı madde şeklinde tezahir eder. Yahut o mevadı müstahsile amelenin sarf ettiği kuvve i bediniden bir hali mücessemidir.

Bu fiilde dahlî olan sermaye ye bir hisse verilecek olursa acaba ne nispette verilmelidir. Hak el insaf söylensin: sarf olunan yorulan terleyen yalnız say ve amel iken evvel ve ahir meyt ve aıl olan sermayeye ne düşer? Sarf olan say ve amelin istirdadından sonra kalan kısım değil mi? Buda hiçtir. Bir şey vermek icap etse bile karın kısmı ekali olmalıdır.

Heyhat ki putperest devrinde bulunuyoruz. Evet, sefahati içtimaiyeden içinde bulunduğumuz ş sermaye devrinde paranın kutsiyetine... İnanılır itikat edilir ki para mamulâtı iktisada hâkimi mutlaktır ve bu unsurun mutlakıyeti katiyen ortadan kaldırılamaz. Binaen aleyh debdebe ve darad şaşaaı hayat sadet sermayedarın kâşanesine iticar ediyor herkes sermayeye perestişkâr herkes onun müdafii oluyor. Faka bir memlekete miktar gelen sermaye i nakdi dâhil olduğu takdirde orada ticaretin alel umum karın müessesatı nafianın tezyit ettiği harabelerin mamur olduğu ziraat ve sanat damarlarına taze, taze bir hayat geldiği görülür. Bu tebeddülâtı müşahede edenler sihir i sebebiyetini sermayeye atfederler. Ve tabii zevahir bunlara hak verir. Fakat düşünelim mevkii tedavülde bulunan nakdin kıymeti hakiki midir?

Hayır! Nakit bir vasıta i mübadeleden ibaret. Asıl parayı teşkil eden maden idame i hayata hadim değildir. Ve irae ettiği kıymet mübadele olunan eşyaya aittir. Nakit onların tedavülünü teshil için insanlar tarafından mefruz itibariyle bir vasfı haiz olan bir cismi camittir. Acaba bir cismi camitin bir hâkimiyeti bir mutlakıyeti şayan bir prestij bir hali olabilir mi?

Para kelimesi kurunu vustayı hatırıma getirir. Bütün âlemi Nasraniyet papanın kutsiyetine lahitliğine mukaddesat ve münkat onun bir emri saika i pervazıyla ehli salip ordularıyla etrafa dehşet mesar. Ateşi itikatla bu ordular bir taraftan Kudüs'ü şerifin kapılarına dayanıyor yakıyor yıkıyor memleketler harap ediyor. Milyonlarla insan telef oluyor. Bir taraftan Hıristiyan olmayan Endülüs Araplarının İspanya'dan tart etmek için şövalyeler Avrupa'nın her cihetinden pirene dağlarını aşıyor. Gözlerinde

kan kaynaşiyor. Kendilerine vaat olunan bahşet i Dilara ya vasıl olmak için dünyayı alt üst ediyorlar. Kanlı...

Sonra artık alay, alay Esra
Mutlaka bir muzaffer on mağlup
Çiğneyen haklı çiğnenen mayup
Kahre alkış gurura secde ne kerim
Zaaf ve zilletle daima tevaim
Doğruluk dilde yok dudaklarda
Hayır, ayaklarda şer kucaklarda
Bir hakikat, hakikat zincir
Bir belagat, belagat şimşir
Hak kavinin demek şerir keder
En cali hikmet: ezmeyen ezilir.

Ve bütün bu iktisafatın kanlı mahsülesi bir hisse idi ki müstahak ı saadet olan ebnayı beşer üzerine bir ejder i istibdat kesilmişti: o da papanın ruhaniyeti fevk el beşer olmak ve cennetle münasebetle bulunmak hususudur. Bugün Vatikan sarayından maktuller teşkili hakkında milyonlar evamir zuhur etse bile kimse yerinden kıvıldamaz. Ruhbanın o kuvvetini nasın o itikadı batılı teşkil ediyordu. İnanmamak: işte onların satveti cihangiranesine hatme çeken hasise i kebir!

Hali hazırda iştirak meslek i adilanesi anlamayanlar dahi sermayenin hâkimiyeti mutlakasına mütikat bulunuyorlar. Hâlbuki bu hâkimiyeti mefruz u mevhumdur. Yarın kimse buna inanmayacak. Ve alele umum zade i iştibah ve ihtilal olan hak ve adil vadi i iştirak hükümran olmaya başlayacaktır. Bu hakikati anlamak isteyiniz ey kariim i kiram!

Kasaba 30 Nisan 326
B.İsrail

Çiftçilerimize Bir Nazar

Meslek ve sa'yımızın geniş muhit hayatı içinde müthiş mizac sefalet dalgaları altında ezilen hayatını yoksuzluklar içinde geçirmeye mahkûm olan bir sınıf varsa o da çiftçilerimizdir. Şimdiye kadar ne Osmanlı... Münir efkâr olan sınıfı ve ne de hükümeti bu muhterem çarıklı babalarımızı düşündü. Düşünmediği içinde şimdiye kadar tan ve nimetleriyle perverde olduğumuz veli nimetlerimizin derdine çare yarasına merhem bulmadı.

Kışın şiddetli soğuklarında yazın kavurucu harareti karşısında on sekiz saat çoluğuyla çocuğuyla aç sefil çıplak ile inkişâ çalışan mütemadiyen hayatın sermaye gadrine göğüs geren Osmanlı milletinin mevcudiyetini altı yüz seneden beri malen bedenlen muhafaza eden parasıyla evladıyla ayağı donsuz başı fessiz muharebe ederek vatanlarını muhafaza eden bu muhterem sınıfa karşı hükümeti meşrutamız cemiyeti hazırayı müniremiz neden ne için lakayt kalıyor! Bilemiyoruz niye neden bu sınıfı ihtiyacatını tazmin edecek saadetini temin edecek teşebbüsâtı ziraiye yi tebessüm etmeye eli kolu fikri varmıyor. Varmıyor düşünmüyor belki de düşünmek istemiyor.

Fakat bilmiyor mu ki bu memleketin saadeti serveti muhafazası yine bu muhterem çarıklıkların hamiyetlerine hizmetlerine vabestedir. Düşünmüyor mu ki: bu sınıfı düşünmemekle memlekete vatana karşı büyük hem pek büyük bir ihanet etmiş oluyor.

Eşraf namı tahtında yaşayan bir sürü zaliminin bir alay hırsızların bir takım zalim mürtekip gaddar zenginlerin bazice i... olan ve yalnız hayatı onların kese i ihtikârlarını doldurmaya hükümete vergisini mirisini vermeye evladını serhatta kurşunlar karşısına göndermeye bütün lezaizi hayatiye ve saadeti dünyeviye ye ebediyen ömründe tatmamaya mahkûm olan ve memleketimizin ekserisini teşkil eden bu sınıfı çiftçilerimizi düşünmemek memleketimizin hayati iktisadisi vatani mukaddesimizi hal ve istikbali için muhalik hem pek muhaliktir.

Acaba ne için bilinmiyor veyahut ne için bilinmek istenmiyor ki insanlar artık kahrın zulmün istibdadın tazyikin bir derecesine kadar muhtemeldir.

Acaba ne için düşünmüyoruz ki istibdat her ne kılıkla olursa olsun fenadır. Susuz ovalarda soğuk dağ başlarında hayattan kati ümit eden çiftçiler artık fazla tahammül edemezler.

Bunları çiftçileri düşünmek zamanı çoktan gelmiş geçmiştir. Zararın yarısından dönmekte büyük bir ticarettir. Misali meşhurunca hazinemizi dolduran ordumuzu besleyen namusu milliyemizi haysiyeti osmaniymemizi bütün cihani medeniyete karşı satvetle şevketle gösteren bu sınıfın halini ihtiyacını

nazarı müdikkane ile tetkik ederek dertlerine çare saz olmayan gayret etmeliyiz bu gayretimizi ziraînin saadeti hali için olmazsa bari memleketin selameti için vatanın teali ve terakkisi için olsun düşünelim çünkü memleketimizin menbağı selameti yalnız çiftçiliktir.

Mektepler açmak yollar yapmak telefon telgraf velhasıl ne gibi fikri telakki perveranımızı ortaya koymak kuvveden fiile çıkarmak istersek isteyelim mutla paraya ihtiyacımız olacak ve binaen aleyh hazine i milletin hali zarureten kurtulmasına babeste bulunacaktır.

Yoksa hastanın zararına olarak yaşayan tufeyli mikrop gibi daima istikraz hüsnü miras yedilikleri milletin atisi için iyi olmaz.

Menbağı serveti bu kadar bol olan memlekette zaruretin şiddetli surette hüküm ferma olması menbağı servetin körelmesi demektir ki bu da koskoca körlüktür.

Hatırımızdan hiç çıkarmayalım ki mazinin halin istikbalin borcunu ödemeyecek derdini çekecek olan o çarıklı babalar gün gelecek ellerindeki sopalarla boynumuzu kıracaklardır. Zira şimdiye kadar onlar için hiçbir şey yapmadan teşebbüste etmeden yalnız kulaklarını na mütenai vaadi vaatlerle doldurdular.

Bari hiç olmazsa vaatlerimizden utanalım

Elmalı Belediye reisi zade

M.Niyazi

Tramvay Amelesinin Tatil-i Eşgali

Geçende tramvay şirketinin bir anonim şirketi olmayıp zavallı ameleyi memurların hukukunu mahvedici ve nutuksuz beygirleri telef etmek için teşkil etmiş olan bir şirketi zalimedir demiştik. Der saadet tramvay şirketi artık haddini aşırdı. Böyle bir şirket hangi memlekette var? Avrupa'nın en küçük kuryelerine varıncaya kadar artık kurunu vustaya mahsus olan bu gibi arabalara çöp doldururlar.

İstanbul gibi bir şehri şehirde ne vakte kadar bu şirket baki kalacaktır. Ne vakte kadar şehrimizin manzarasını telvis edecektir. Tramvay arabalarının geçtikleri sokak caddelerden geçenler her gün belki her saatini bir çirkinliğe tesadüf ederler. Tramvay şirketi Alman tebasındandır.

İşte şirketi mezkûra amele ve memurini artık icra edilen haksızlıklara tahammül edemeyip nihayet tatili eşkâl etmeye mecbur oldular. Birkaç günden beri şehrimizin sokakların tramvayın irae ettiği meşum ve mekruh manzaradan azade kaldılar.

Tramvay memurin ve amelesi tarafından der saadet Alman sefiline atideki telgraf name keşide kılınmıştır.

Tramvay şirketi Alman tebaasından teşkil etmiş olduğundan bizi onun yed i gaddaranesinden tahlis eylememenizi temenni ederiz.

Bundan maada zatı hazreti şehriyar ile meclisi mebusan ve ayan riyasetine sadrazam hakkı paşaya ticaret ve nafia nazırı Hallaçyan efendiye ittihat ve terakki fırkası der saadet şubesi reisi Halil beye tanin gazetesi ser muharriri Hüseyin Cahit beye Zohrap ve Varteks efendilere hitaben aynı mealde atideki telgraf nameyi keşide etmişleridir.

Tramvay şirketi bundan ikdam vermiş olduğu vaadi ifa etmek istemiyor. Başımız üzerine Alman kondüktörleri celp suretiyle bizi ve ailemizi büsbütün mahvetti. Artık ne yapacağımızı bilemiyoruz. Dün Alman tebaasından olan kondüktörlerin ahıra girdikleri zaman cümlemizde bu hale tahammül edemeyip tatil ve eşkâl ilan ettik. Şimdi çoluk çocuğumuzla sokaklara düşmüşüz. Biz ne vakte kadar şirketin haksızlarına hedef olacağız. Rica ederiz halimize merhamet ediniz. Bu şirket hükümetle akt etmiş olduğu mukavelenin ahkâmına riayet etmek istemiyor. Biz yalnız vatanımız için muharebe etmek ve ölmeye hazırız. Nahak yere bu şirket haksızlıkları mezalim ve iktisafatı yüzünden ölmeyi cinayet addederek bu bapta merhametinize irtica ederiz.

İşte bu tramvay şirketi hükümetimizle böyle eğleniyor. Soralım ticaret nafia nezaretine bu hale tahammül etmek kabil mi Osmanlı amelesini çalıştırmak istemiyor. Kendisi Alman olduğundan bütün memurların arabacıların kondüktörlerin Alman olmalarını arzu eden bu şirket bizimle eğleniyor. Demek istiyor ki sizin ne ehemmiyetiniz vardır. Ben hükümetinizle bile akdettiğim mukavele name ahkâmına riayet etmiyorum. Artık sizin sözünüze demi kulak asacağım?

Bakanız ey muhterem Osmanlılar bunlar bizim hukukumuzu amelemizin hukukunu paymal ederek bizi adeta hayvan derekelerine inmiş mahlûkat gibi kullanmak istiyorlar. Fakat biz kendi hukukumuzu müdafaa edeceğiz. Almanya'da amelenin kahrına uğrayan bu alçaklar bizim gibi sefillerden mi almak

istiyorlar. Ah hayatı içtimaiye! Bunlarda medeniyet menbağından gelip de bize ders verecekler değil mi? Fakat biz artık dersimizi öğrenmiş olup ders vermekte olduğumuzu onlara anlatacağız.

Nihran Şaban Pandlı

Tefrika, Kahraman Kız

Evet, matmazel saat bir de ikide avdet edecekler. Valideniz aşçıya söylediği zaman işittim. – pekâlâ demek oluyor ki beş altı saat **vaktimiz** vardır. Matmazel... İhtiyar zabitin yegâne kızı olup ancak on sekiz yaşında bulunuyordu. Sandalyenin üzerine oturmuş ve dizini yazıhaneye dayatmış olup endişenin ve müessif bir tavır bile maniya ya müessir nazarlar atıf ediyor idi. Melun bir candan akseden bir mai bir ışık ı inkasat latifesiye genç ve dilber kızın veçhe i latifini tenvir ediyor idi. Bu esnada sakınane vukuu bulan... Efkâr ile dakikanın e manzaranın gayri kabili fehim ve idrak olan garabet ve kutsiyetini bir kat daha takviye eylediği.

Matmazel... Gayet latif ve dilber olduğu gibi manalı nazarları simasında daima... Olan saffet ve mülâyemet karşısındakinin hüsnü teveccühünü celp eder. Boyu biraz uzunca olup endamı vücudunda hiçbir kusur yok idi.

Güzel başı üzerinde ihtisar eder dağmık zülüfleri veçhe i latifini bir kat daha tatyip ederler. Geniş alını etrafında zülüflerden müteşekkil siyah ve parlak bir... Ve bunun alt tarafında siyah kubbe şeklinde latif kaşları meşhur bir ressamı... Maharetinden çıkan nadide resimlerde olduğu gibi iki simsiyah gözlerini tezyin ederler idi. Bu iki nadiden... Gözlerinden nurlar akıyor.

Fakat kirpiklerinden teşkil etmiş olan istihkâmlar nazarlarına mani olurlar gözlerin alt tarafında kalite gibi ben beyaz yanakları güya cennet çeşmelerinin menbağı latifesinden diban eden berrak sularından sulanmış pak bir beyazlığın etrafında mevzu bir kalp i rakikin hazreti içinde tenmu etmiş iki hoş bukle benzerler idi. ... üzerindeki açık kırmızı bir renk bembeyaz mermerler üzerinde dağılıklar bir misli daha görülmemiş nadide bir renk hâsıl etmişler. Nazarları kamaştırıran kalpleri zir ve zir eden hissiyatı paymal eyleyen iş bu gülistan letafet name mermer şeklinde bembeyaz boynu üzerine kemali ihtişamla ahzı mevkii ederek etrafa atıf edilen nazarların ahengine göre bir vaziyeti müteharrike almış idi.

.bir kaç defa odanın etrafında dolaştıktan sonra yazıhaneye yaklaşp bir biri üzerine yığılmış kitapların defterlerin arasından nadit bir resim çıkarıp hayretle müşahedeye başladı. O esnada deruni bir heyecan bütün mahiyetini zir ve zir etti. İş bu heyecanın alayini hariciyesi ise vücudu rahşanda... Letafet oldu.

— ah Marusa benim ziy kıymet nadide Marusan diyerek resmi şiddetli bir iştiyakla öpmeye başladı. Bade hizmetçi kıza tevcih hitap ederek

Manya haydi çabuk tenbihatını icra etmek için refikalarına malumat ver fakat geç kalma zira beraber dışarı çıkacağız.

FASIL SANİ

Bütün şehir nurlar içindedir. Elektrik telleri... Asılan renklerin ziyaların etrafa neşir ettikleri şuleleri yüksek binaların mezun cephelerine aksederek bir silsileyi matruda teşkil eden o binayı muhteşemenin zenginlerden meskûn olduğunu bildirir idi. Geniş caddenin ortasında muhteşem zengin arabaları harikulade bir süratle geçip bir dakika zarfında nazarlardan nihan kalırlar. Yekdiğerini takip eden otomobillerin saika gibi direnleri zenginlerin ihtişamı hayatına karşı fukaranın zihninde bir feveranı ihtilali uyandırır idi.

O esnada... Kapısı açılarak iki kişi dışarı çıkıp cenuba doğru seri adımlarla yürümeye başladılar. Onlardan biri yakışıklı bir delikanlı olup zabıt kıyafetini iktisa etmiş diğeri ise dilber ve latif bir kız idi. Biraz ilerledikten sonra genç kız zabitin koluna girip hapsi hale başladı. Bazen gülerek şakalar eder ve delikanlının mahzuziyetini mucip olmaya gayret eder ise de genç zabıt endişenin bir halde olup başını önüne eymiş sükût ve samit bir halde yürümekte idi.

Mabadi var.